

керувати людьми необхідно так само, як готувати дрібну рибку: тобто обережно. Якщо її занадто довго жарити чи занадто багато мішати, то вона або розкришиться, або стане несмачною. Що ж стосується людей, що воліють учити інших, їм варто засвоїти цю думку. Той, хто думає, що знає багато про інших, може вважати себе мудрим. Але тільки той, хто знає себе, володіє істиною і величчю: “Той, хто знає людей – розсудливий. Той, хто знає себе – просвічений. Той, хто перемагає людей – сильний. Той, хто перемагає себе – могутній” [2: 19].

Людина Дао.

Вона обережна, як той, хто перетинає ріку узимку.

Вона нерішуча, як той, хто побоюється своїх сусідів.

Вона скромна, як той, хто прийшов у гості.

Вона податлива, як лід, що от-от почне танути.

Ранні даосисти безстрашно дивилися в обличчя труднощам повсякденного життя в цьому світі. Вони знали, що повинні й у житті дотримуватись тієї ж філософії, що й у думках. Вони вирішили, що існують три речі – три скарби, як вони їх назвали, – які є вищими наставниками людини Дао. Це любов, помірність і смиренність. Любячи, можна бути хоробрим; будучи помірним, можна бути забезпеченим; не намагаючись виділитися в цьому світі, можна керувати всіма начальниками.

Ідейні позиції даосизму у дечому перегукуються з християнською мораллю: помірність; смиренність; ставлення з любов'ю до всіх людей без винятку; взаємодопомога.

Прислухання до природного в собі, невикористання насилля та ставлення до всього світу з довірою – ось принципи даоського учення, що зацікавили нас своєю самоцінністю.

У сучасному техногенному суспільстві з його зростаючими темпами життя, інтеграцією та глобалізацією, що призводять до підміни традицій сурогатом західної поп культури, спостерігається стрімке падіння моральності. Перед людством постає складне, але дуже важливе завдання – запобігти духовній катастрофи. Ефективність використання в етичному вихованні досвіду минулих поколінь перевірена часом і виступає гарантом відродження моральних цінностей.

Звичайно, не можна сліпо наслідувати канони давньокитайських філософських шкіл у сучасній практиці виховання, необхідно враховувати і ментальні риси вихованців, і відстань епох, і різність культурних традицій.

Але, на нашу думку, їх вивчення з метою подальшого використання на ґрунті української національної традиції, яка здавна відрізнялася етичністю та моральністю, було б досить перспективним та могло б дати позитивні результати.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеев В.М. В старом Китае. – М., 1958. – 576 с.
2. Дао: гармония мира. – М.: Изд-во Эксмо, Харьков: Изд-во Фолио, 2002. – 864 с.
3. Конфуций. Суждения и беседы. – С.-Пб.: ООО “СЗКЭО “Кристалл”, 2004. – 192 с.
4. Кун Течэн. Конфуций, его жизнь, идеи и влияние. – Тайбэй, 1991. – 346 с.
5. Переломов Л.С. Конфуций: жизнь, учение, судьба. – М.: “Наука”, 1993. – 242 с.

УДК 37.036

Терешенко Н.В.

БАЛЬНА ХОРЕОГРАФІЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ ЯК ЗАСІБ ГАРМОНІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ОСОБИ

У статті визначається місце та значення бальної хореографії в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи та її вплив на фізичний розвиток та здоров'я дитини, засвоєння навичок культурної поведінки та норм моралі. Розкривається вплив бальної хореографії на художньо-естетичну освіченість учнів загальноосвітньої школи через

ознайомлення з історією кожного танцю, вивчення костюму та основних рухів латиноамериканських та європейських танців.

In the article the location and value of ball choreography are determined in the educational-educating process of general school and its influence on physical development and health of child, mastering of skills of cultural conduct and norms of moral. Opens up influence of ball choreography on aesthetics formed of students of general school through the acquaintance with history of every dance, study to the suit and basic motions of Latin-American and European dances.

Серед актуальних завдань організації сучасного стилю освітньої діяльності суттєве місце належить проблемі залучення молоді до світу прекрасного, набуття нею досвіду творчого освоєння та використання естетичних цінностей. Звідси пріоритетного характеру набувають завдання ефективної організації естетичного виховання учнівської молоді, використання на практиці найважливіших форм і засобів впливу на її естетичну свідомість і поведінку, підготовки до глибокого сприйняття, адекватної оцінки та творчого освоєння творів мистецтва і літератури, естетичних явищ повсякденного життя. Своє місце у цьому багатогранному процесі обіймає хореографічне мистецтво.

Саме тому у Державному стандарті базової і повної середньої освіти, де визначені вимоги до освіченості учнів і випускників школи, вперше передбачено в освітній галузі “Естетична культура” вивчення хореографії, зокрема бальної хореографії, як одного з видів хореографічного мистецтва.

Здавна танець визнано улюбленим і популярним видом аматорського мистецтва, який сприяє гармонійному розвитку дітей. На виховних можливостях хореографічного мистецтва наголошували видатні українські митці Г.О.Березова, К.Ю.Василенко, В.М.Верховинець, П.П.Вірський, А.Г.Гуменюк, О.П.Колосок, М.І.Трегубов та ін.

Розвиток естетичних цінностей особистості дитини в процесі хореографічної творчості вивчали науковці Б.Б. Мануйлов та О. Васильєва. Про хореографічне виховання як складову частину загальної освіти писали теоретики Т. Морозовська, О.Лугова, відомі практики – А.Тараканова, О. Голикова.

Проблемами теоретичного обґрунтування специфіки викладання саме бального танцю займаються сучасні викладачі, серед яких праці О.В.Косьянкової, Є.В. Конорової є важливими для нашого дослідження. Адже ця тема ще не достатньо вивчена, особливо можливості бального танцю у виховному процесі загальноосвітньої школи, що і стало метою нашої статті.

Завданням статті є розкрити вплив бальної хореографії на художньо-естетичну освіченість учнів, визначити місце та значення даного виду хореографічного мистецтва в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи.

Уроки бального танцю в загальноосвітній школі надають учням своєчасну і щонайширшу можливість для розвитку їх особистісних якостей, визначення естетичних і етичних орієнтирів власної поведінки в суспільстві.

Бальна хореографія впливає на художньо-естетичну освіченість через ознайомлення з історією народу, від якого прийшов танець, через осмислення впливу географічного положення країни, з якої прийшов танець. Приступаючи до вивчення того або іншого танцю, учні знайомляться з історією його виникнення. Кожен танець відображає устрій, звичаї, характер і темперамент його народу. Вивчення костюму, створення якого залежить і від історичних та культурних традицій, і від географічного положення країни, умов життя і побуту, від психологічної ментальності народу. Від костюму залежать і особливості лексики танців тієї чи іншої країни.

Танець дає можливість дізнатися, “приміряти на себе” культуру взаємин, правила поведінки, норми моралі різних шарів суспільства епохи, що вивчається, з різних країн і континентів. В рамках бального танцю ми маємо можливість “помістити” учня в певну характерну для певного танцю ситуацію. На прикладах різних хореографічних зразків учні одержують навички культури спілкування, “приміряючи” на себе різні стилі поведінки. Дія

за заданими зразками виробляє певний стереотип поведінки, який більшою чи меншою мірою використовується в побутових життєвих ситуаціях, підвищуючи самооцінку дитини, а, отже, рівень досягнення життєвих цінностей.

Вивчаючи бальні танці, школярі мають можливість “перевтілитися”, спробувати “відчути” себе на Бразильському карнавалі – в танці “Самба”, перевтілившись, хай всього на декілька хвилин, в тореодора в “Пасодоблі” і пристрасного аргентинця – в танці “Танго”, джельтельмена – в “Повільному вальсі” і “Швидкому фокстроті”.

Вивчення бальної хореографії буде ефективним за умови реалізації міжпредметних зв'язків. У процесі вивчення танцювального матеріалу дитина поглиблює і розширює знання, одержані на уроках історії, географії і художньої культури. Література XIX століття дає багатий ілюстративний матеріал, дозволяючи реалізувати проблему вивчення і збереження історичної спадщини. У творах О.С.Грибоедова, О.С.Пушкіна, Л.Н.Толстого, А.П.Чехова, М.Ю.Лермонтова, опис суспільного життя часто пов'язаний з описом балів. Романи, повісті, вірші дають нам уявлення про те, які танці виконувалися, манеру їх виконання, правила етикету, костюми виконавців. Протилежні і ставлення авторів: шанобливо-захоплене у Л.Н.Толстого, трохи іронічне у О.С.Пушкіна і відверто презирливе у О.С.Грибоедова. Вивчення танцювальної культури XIX століття допомагає учням краще зрозуміти характер героїв літературних творів, дізнатися побут і мораль суспільства. Особлива регламентація в танці взаємин кавалера і пані допомагає підлітку відчути упевненість чоловіка, відповідальність за партнерку, так характерні для того часу. А дівчинці відчути крихкість і легкість, що так не вистачає сучасній молоді.

Точні науки дають розуміння про поняття, які використовуються на заняттях з бального танцю. Просторовий малюнок будь-якої танцювальної композиції включає такі поняття, як коло, лінія, діагональ, кут повороту. Побудови в танці можуть бути кутом, ромбом, квадратом, пересіченими діагоналями. У бальній хореографії існує таке поняття, як “геометрія кроків”. Тільки знаючи певні геометричні поняття і постійно розвиваючи свою просторову уяву, учень впорається з танцювальними малюнками як масових, так і сольних танців.

Танець вирішує ті ж самі задачі естетичного розвитку і виховання дітей, що і музика. Але окрім розвитку специфічно музичних якостей, танець дає можливість фізичного розвитку, що стає особливо важливим при існуючому положенні із здоров'ям підростаючого покоління. Тренування якнайтонших рухових навичок, яке проводиться в процесі навчання хореографії, пов'язано з мобілізацією багатьох фізіологічних функцій людського організму: кровообігу, дихання, нервово-м'язової діяльності. Розуміння фізичних можливостей свого тіла сприяє вихованню упевненості в собі, запобігає появі різних психологічних комплексів. І абсолютно незамінні уроки бального танцю у вивченні можливостей власного тіла. Анатомія дає нам теоретичні знання про будову і функції різних органів. Правила виконання навіть найпростіших танцювальних рухів вимагає свідомої координації роботи різних груп м'язів, допомагаючи вивчити анатомію власного тіла на практиці. Не тільки першокласник, але і не всякий учень п'ятого класу знає, де розташована діафрагма, яка повинна бути задіяна при постановці дихання, або що таке під'їм ноги, який треба витягнути.

Бальний танець дозволяє не тільки розвинути пластику молодої людини за допомогою особливої координації рухів, але і сформуванню уявлення про певний характер кожного танцю, якнайповніше розкрити манеру і стиль виконання і взаємин у парі.

Бальні танці формують поставу, удосконалюють рухові навички і координацію рухів, виховують відчуття гідності, привчають до ввічливості у спілкуванні з партнером.

Найважливішою складовою хореографічної культури є культура спілкування, не менше, ніж праця є засобом розвитку свідомості. Бальний танець, як різновид хореографічного мистецтва, що розвивається в часі, здатний виражати не тільки стани, але і вчинки, дії. Постійне спілкування в танці, обумовлене певними правилами і нормами, сприяє вихованню культури поведінки, шанобливого відношення між хлопчиками і дівчатками, дозволяє яскравіше відчувати естетику поведінки в побуті. Нормою поведінки стають

комунікабельність і пошана особи. Будь-який танець (окрім, зрозуміло, комічного, гротескового) ідеалізує мужність, силу, упевненість в собі чоловіка і ніжність, граціозність, гордість – жінки.

На сьогодні не існує єдиної програми з бальної хореографії для загальноосвітньої школи. У своїй більшості вчителі бального танцю спираються на власний досвід, який набуто у роботі в позашкільних закладах. Цей досвід не можна автоматично перенести на школу. Заняття бальними танцями в загальноосвітній школі мають свою специфіку, відмінну від занять в школі мистецтв, в хореографічному гуртку або танцювальній студії. Головна відмінність в тому, що в позашкільних закладах діти займаються за власним бажанням, пройшовши попередній відбір та мають наявність здібностей. Учні цих учбових установ одержують поглиблені знання з бальної хореографії для виступів на конкурсах. А на уроках бального танцю в загальноосвітній школі діти знайомляться лише з основами латиноамериканських і європейських танців, історією їх виникнення. Отриманні знання не передбачають досягнення високих професійних результатів. Крім того, на урок бальної хореографії в школі приходять весь клас – без урахування здібностей і бажання дітей. Тому спираючись на досвід роботи в студії “Симпатія” (м. Херсон), ми розробили програму з основ бальної хореографії для загальноосвітньої школи, яка складається з двох частин: підготовча “ритміка” – для учнів перших-четвертих класів, і основна – для п’ятих-одинадцятих, яка розрахована на одну (у ідеальному випадку дві) годину на тиждень. Основна мета даної програми – гармонізувати процес виховання і розвитку дитини засобами бальної хореографії. Вся програма класу орієнтована на розширення естетичної, культурної і історичної освіти дітей, їх фізичний і емоційний розвиток. На уроках бального танцю діти опановують танцювальними знаннями, уміннями і навичками, але особливу роль уроки танців відіграють у вихованні учнів – у формуванні у них певних рис характеру, навиків і звичок поведінки. Урок бального танцю в школі, не дивлячись на свою специфіку, проводиться на основі загальних педагогічних принципів – виховуючого і розвиваючого навчання.

Програма з предмета “Бальний танець” призначена для навчання основам бального хореографічного мистецтва з першого по одинадцятий клас в режимі учбових і факультативних занять.

Розділ програми “ритміка” розрахований на викладання в початковій школі з першого по третій (четвертий) класи і включає в програму занять ритмічні вправи, музичні завдання з прослуховування і аналізу танцювальної музики, рухи під музику. Вправи цього розділу вчать дітей прислухатися до музики, розрізнити виразні засоби та формують уміння погоджувати рухи з музикою. Слід враховувати, що недостатній музичний розвиток дітей на першому етапі навчання, гальмує розвиток їх танцювальних і естетичних здібностей надалі.

У процесі навчання використання вправ партерної гімнастики дає можливість виконання рухів в положенні, що розвантажує хребет (лежачи на спині і животі при витягнутих ногах), що звільняє учня від додаткового навантаження як фізичного, так і нервового. Вправи на підлозі створюють максимум умов для зосередження уваги дитини на м'язових відчуттях, учать свідомо управляти ними (не розпилюючи увагу на збереження рівноваги у вертикальному положенні). Крім того, вправи на підлозі дозволяють: підвищити гнучкість суглобів, поліпшити еластичність, наростити силу м'язів і зв'язок. І найголовніше: ці вправи сприяють корекції постави.

У перший – початковий розділ програми включені вправи і рухи класичного, народного та бального танців, доступні дітям 6–10-літнього віку. Це прості кроки, елементи гімнастики, вправи на орієнтування в просторі, елементи танців. Вправи, що входять в програму, забезпечують формування постави учнів, правильну постановку корпусу, позиції ніг, рук, голови, розвивають фізичні дані, координацію рухів, тренують дихання, учать орієнтуватися в просторі.

З першого класу дитина знайомиться з певними правилами поведінки під час танцю, взаємини з партнером, привчається до дисципліни. Складна м'язова координація вправ

виховує увагу, вчить концентрувати вольові зусилля. Дрібні штрихи, що додають руху виразність (поворот голови або руки, зміна ракурсу корпусу і т.д.), привчають дитину не тільки виділяти головне у вправі, але й уважно відноситися до деталей. Уроки бального танцю вимагають підпорядкування колективним діям, при цьому дають можливість проявляти свою індивідуальність, стимулюють прагнення поліпшити власні результати.

У другому класі ускладнюється координація рухів, збільшується м'язове і темпове навантаження, ускладнюються завдання на орієнтування в просторі. Продовжується робота над розвитком образності виконання рухів.

У третьому класі діти цілком усвідомлено підходять до виконання вправ, регулярно порівнюючи свої досягнення і товаришів. Особливий інтерес у дітей цього віку викликають вправи на орієнтування в просторі – це зумовило відведення значного часу в програмі третього класу саме на ці вправи. Освоюючи основні напрями руху в танцювальному класі, учні опановують умінням орієнтуватися в просторі. В кінці навчального року учням пропонується скласти власні комбінації з вивчених елементів.

Танцювальні композиції дозволяють узагальнити вивчений матеріал латиноамериканських і європейських танців. Результат своєї праці, знання і уміння, придбані на уроках бального танцю, діти використовують під час шкільних свят і класних заходах, а найбільш талановиті і працелюбні – на конкурсах зі спортивних бальних танців. При роботі над танцювальним репертуаром важливим моментом є розвиток у дітей танцювальної виразності, емоційності, музичності.

Кожен урок бального танцю включає такі види діяльності: ритміку, слухання і аналіз музики, елементи класичного, народного, бального танців, вправи на орієнтування в просторі, розучування учбових варіацій, елементи етикету, історію бальної хореографії.

Друга основна частина програми – розрахована на викладання з п'ятого по одинадцятий клас і складається з двох основних блоків – “Латиноамериканські танці” і “Європейські танці”. В основу побудови програми покладений традиційний принцип – від простого до складного.

З п'ятого по восьмий клас розучуються чотири латиноамериканські танці: “Ча-ча-ча”, “Самба”, “Румба”, “Драйв” і чотири європейських – “Повільний вальс”, “Танго”, “Віденський вальс”, “Квікстеп”. Складніші у виконання танці “Пасадобль” і “Повільний фокстрот”, розучуються в 9–11 класах. Програмою передбачено окрім бальних танців вивчення елементів класичного і народного танців, а в старших класах – і історико-побутових танців.

У дев'ятому, десятому і одинадцятому класах учням пропонується і факультативний курс бальної хореографії. Програма факультативного курсу може змінюватися залежно від інтересів учнів: зробити акцент на вивченні однієї з програм бальної хореографії – латиноамериканської або європейської. А можна продовжити заняття за тією ж схемою, що і з першого по одинадцятий класи. Для більшої зацікавленості учнів у старших класах в якості розминки можна використовувати елементи сучасних танців.

Багаторічний досвід показує, що найбільший інтерес у школярів викликає сценічна форма ансамблевого танцювання. А старшокласників ще привертає індивідуальне конкурсне виконання спортивних бальних танців.

На основі вищесказаного можна зробити висновок, що заняття бальною хореографією впливають на розвиток інтелектуальної, фізичної, психічної, емоційної і духовної сфери особистості, гармонізуючи традиційну систему навчання і виховання. Таким чином, виховання і навчання школярів буде повнішим та більш якісним, якщо в учбово-виховний процес будуть включені основи бальної хореографії.